

Нагорна З.В.

ст. викладач кафедри ХМО,
Луганська державна академія
культури і мистецтв,
здобувач Харківської державної
академії дизайну та мистецтв

МЕТОД ТРАНСФОРМАЦІЇ В ДИЗАЙНІ ОДЯГУ (ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ)

Анотація. В статті розглядається історіографія трансформативного формоутворення в дизайні одягу. Аналізується ступінь вивчення проблематики та визначається напрямок подальших досліджень.

Ключові слова: історіографія, трансформація, формоутворення, дизайн одягу, дослідження.

Анотация. Нагорная З.В. Метод трансформации в дизайне одежды (историографический аспект) В статье рассматривается историография трансформативного формообразования в дизайне одежды. Анализируется степень изученности проблемы и определяется направление дальнейшего исследования.

Ключевые слова: историография, трансформация, формообразование, дизайн одежды, исследование.

Annotation. Nagornaya Z.V. Method of transformation in design of clothes (historiography aspect) The article considers the historiography of the transformation shaping in design of clothes. Examines the extent of knowledge of the problem and is determined by the direction of further study.

Key words: historiography, transformation, shaping, design of clothes, study.

Постановка проблеми. За визначенням одного з теоретиків дизайну С.Хан-Магомедова дизайн це «...сфера творчества, зв'язана з соціально-функціональними і естетическими проблемами формування предметно-просторової середовища..., одна з важливіших областей стилізаційного, оказывающая все возрастающее влияние на общие формообразующие процессы и концепции» [13, с.7]. Проблема формотворчості є основною в професії дизайнера. Це обумовлює розмаїття підходів до вивчення питань формоутворення та виникнення цілого ряду різних концепцій та методологій. Таке розмаїття дає можливість кожному фахівцю обирати шляхи при розробці нових моделей одягу. Та на жаль, всі існуючі методи ще не достатньо досліджені, тому використовуються дизайнерами не в повному обсязі – поверхнево.

Сьогодні в світі, де стрімко розвиваються технології, відбувається постійне зростання виробництва і вжитку, процес створення одягу повинен акумулювати в собі провідні процеси художнього проектування, традиційного та перспективного конструювання, сучасних комп'ютерних технологій і творчого авторського підходу дизайнера. Розроблений одяг повинен задовольняти всім вимогам споживача і відповідати тим або іншим його запитам і потребам.

Принцип трансформації має фундаментальне значення в формоутворенні предметів середовища та дає майже невичерпні можливості для пошуку творчих рішень багатофункціональних форм. Речі, що трансформуються, розробляються в різних напрямках дизайну для поліпшення та покращення багатьох важливих функцій людської життєдіяльності. Тому більш детальне його вивчення є дуже важливим для розширення принципів методології та сфери використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій присвячених вивченню питань формоутворення на основі методів трансформації показав, що робота в даному напрямку проводиться як українськими, так і російськими вченими. Ряд досліджень в галузі інженерного проектування спрямований на вдосконалення процесу промислового проектування одягу (О.Арцева, О.Васильківська, К.Процик [9]). Інші дослідження розглядають метод трансформативного формоутворення з позиції художнього проектування.

М.Кісіль, аналізуючи історичні аспекти вивчення проблеми формоутворення в дизайні одягу, вказує на те, що цей процес є ключовим моментом розробки дизайн-об'єкту та наголошує на необхідності комплексного розгляду засобів формоутворення в дизайні одягу [6].

Російські вчені З.Акілова [2] та Г.Петушкова [8] розглядають трансформацію як фундаментальний метод сучасного проектування одягу. Дослідження Т.Васильєвої, І.Маркелової, В.Семенової, Н.Чуприної та С.Онищенко спрямовані на вивчення, вдосконалення та впровадження окремих методів трансформації [3, 7, 10, 14].

Мета роботи полягає у висвітленні історіографічного стану питання впровадження та розвитку трансформативного формоутворення в дизайні одягу та розвитку наукової думки про цей процес.

Надійшла до редакції 05.12.2012

Результати дослідження. Перші відомості про зміну форм костюму та історичні аспекти формоутворення знайшли відображення в роботах істориків костюму та етнографів. Вивчаючи ці матеріали можна знайти значну кількість прототипів сучасних прийомів трансформації [5]. По-перше, це різноманітні способи закріплення шкір звірів, а потім і тканини – просторово-геометричне формоутворення на площині з позиції трансформації (метод плаского крою). Впродовж століть народжувалися та удосконалювалися ідеї різних способів регулювання об'єму і форми одягу або окремих його частин.

На початку ХХ ст. в умовах синтезу мистецтва та індустріального виробництва речей закладаються основи дизайнерського підходу створення костюму. Переосмислення традиційних методів та засобів художньої виразності втілюється у різних концепціях формоутворення (супрематизм та конструктивізм). Значні внески в запровадженні та накопиченні нових прийомів трансформації були зроблені в Радянському Союзі конструктивістами. Експерименти О.Родченка в створенні прозодягу базувались на принципах комбінаторики та трансформації. Л.Попова запропонувала ідею комплексу, що представляв відкриту систему в одязі, пристосовану для комбінування її складових, на відміну від ансамблю. Ідея рухомої форми належить художникам В.Татліну, О.Родченко, К.Мельникову та ін. Ці експерименти стали початком розвитку кінетичного методу.

З середини ХХ ст. стрімкий розвиток масового виробництва одягу сприяв необхідності впровадження нових підходів до проектування одягу – зароджується науковий підхід. Важливе значення для дослідження мають роботи з методології проблем комбінаторики та трансформації в дизайні – це дослідження В.Колійчука, В.Сидоренка, С.Хан-Магомедова.

На початку 80-х В.Семкін, узагальнюючи досвід проектування 60-70-х рр., пропонує класифікацію існуючих прийомів та вводить термін «морфологічна трансформація» [11].

Перші спроби узагальнити та систематизувати знання в практиці моделювання одягу на основі принципу трансформації, розкрити їх, як фундаментальний метод формоутворення сучасного одягу, відносяться до кінця 80-х рр. ХХ ст. В своїй роботі З.Акілова, Г.Петушкова, А.Пацявичуте представили широкий спектр застосування методу трансформації в моделюванні та розробили першу класифікацію формоутворення одягу з позиції трансформації. [2]. Цей матеріал послужив основою для наступних дисертаційних та проектних розробок.

Велике значення у вивченні трансформативного формоутворення має запропонований Г.Петушковою метод симетрії [8]. Він дозволив розширити класифікацію в межах комбінаторного, модульного та кінетичного формоутворення.

У 80-х рр. був започаткований новий напрям у дизайні одягу – деконструктивізм. Його засновники Й.Ямамото і Р.Кавакубо, експериментуючи з традиційною європейською конструкцією одягу,

трансформуючи її, збагатили дизайн новими прийомами формоутворення.

В 90-х рр. до напрямку деконструктивізму приєдналися і європейські модельєри (передусім представники «бельгійської школи» – Д. ван Нотен, А.Домельмейстер та ін.).

Розвиток концептуальних напрямків у дизайні ХХ ст. (конструктивізм, супрематизм, біоніка, «екологія культури», деконструктивізм) розширив діапазон трансформативного формоутворення. Це дає можливість пов'язувати поняття «трансформація» з «концептуальним проектуванням», що включає в себе художній та технічний вид діяльності. Виходячи з цього, трансформація на художньому рівні вирішує питання формоутворення, на технічному рівні – технологічні та конструктивні.

Тож не дивно, що наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. в науковому просторі паралельно розвиваються мистецтвознавчий та інженерний підходи у вивченні та вдосконаленні сучасних методів проектування на основі трансформації.

Роботи українських вчених О.Арцевої, О.Васильківської, К.Процик [9] присвячені оптимізації та гармонізації одягу для промислового виготовлення за рахунок впровадження нових принципів типового проектування систем моделей на основі трансформації базових конструкцій.

Методи трансформації використовуються для проектування одягу різного призначення. С.Звягінцев застосовує цей метод в проектуванні молодіжного одягу, а Л.Шамухитдінова, С.Гончарова [4], С.Онисимова та Г.Бескоровайна – дитячого одягу, що трансформується.

На початок ХХІ століття в мистецтвознавстві з'явилися вузькоспеціалізовані дослідження спрямовані на вивчення, вдосконалення чи впровадження окремих методів трансформації, розумінням місця і ролі технологій в розвитку дизайну костюма.

Т.Васильєва вказує на значний вплив нових технологій на формоутворення в дизайні одягу та інтенсивне впровадження світло-дизайну при проектуванні одягу різного призначення [3]. Акцент на використанні кінетичного методу в процесі вдосконалення проектування трикотажних виробів робить і Т.Фаршатова [12]. В.Семенова присвятила свою роботу теоретичним на методологічним основам дизайну шкіряних галантерейних виробів побудованого на модульному проектуванні [10]. Н.Чуприна та С.Онищенко вдосконалюючи процес комбінаторного проектування, провели аналіз та виявили основні принципи пошуку первинних елементів форми, для подальшого комбінування у первинній структури. [14].

І.Маркелова, досліджуючи просторово-геометричне формоутворення в костюмі, аналізує такі методи проектування як трансформація, комбінаторика, модульний метод. Результатом роботи стало виявлення геометричної, гармонічної та проектної характеристики модуля відносно до процесу художнього проектування одягу та розробка структурної блок-схеми алгоритму для автоматизованого синтезу нових форм костюма [7].

К.Агабабян, вирішуючи проблеми динамічної форми костюма, запропонувала метод моделювання багатовимірного об'єкту одягу як просторово-часового елемента дизайну середовища, базуючись на кінетичному методі [1].

За результатами дослідження можна зробити **висновки**, що прийоми трансформативного формоутворення народжувалися, впроваджувалися, розвивалися та вдосконалювалися впродовж багатьох століть за рахунок еволюції форми та конструкції, розвитку техніки та технологій, появи нових творчих концепцій західних та східних дизайнерів.

Методи трансформації мають фундаментальне значення у формоутворенні сучасного предметного середовища, в тому числі одягу різного призначення, а сама трансформація існує і як частина художньої моделі світу, і як одна з ланок творчого методу.

Вивчення наукових праць на предмет дослідження показало, що на даний момент існує ряд робіт по дослідженню дизайну сучасного одягу на основі окремих методів трансформації. Вивчення проблематики проводиться за двома напрямками: мистецтвознавчим та інженерним. Роботи містять теоретичні та експериментальні дослідження проблеми формоутворення з позицій трансформації. Комплексного розгляду формоутворення в дизайні одягу на основі методів трансформації не відбулося.

Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на більш детальне вивчення та систематизацію всіх існуючих прийомів та принципів трансформації.

Література:

1. Агабабян К. А. Эволюция и инволюция художественного многомерного объекта в дизайне одежды : автореф. дис. на соискание науч. степ. канд. искусствоведения: 17.00.06 «Техническая эстетика и дизайн» / К. А. Агабабян. – М.: 2006. – 29 с.
2. Акилова З. Т. Моделирование одежды на основе принципа трансформации (новые приемы разработки модных форм одежды) / З. Т. Акилова. – М.: Легпромбытиздат, 1993. – 200 с.
3. Васильева Т. С. Влияние новых технологий на формообразование в дизайне одежды: на примере светодизайна костюма: автореф. дис. на соискание научной степени канд. искусствоведения: 17.00.06 «Техническая эстетика и дизайн» / Т. С. Васильева. – М.: 2011. – 38 с.
4. Гончарова С. А. Развитие приемов морфологической трансформации при проектировании одежды для детей: автореф. дис. на соискание научной степени канд. техн. наук: 05.19.04 «Технология швейных изделий» / С. А. Гончарова. – М.: 2001. – 21 с.
5. **Захаржевская Р.В.** История костюма: От античности до современности / **Р.В. Захаржевская.** – М.: РИПОЛ классик, 2005. – 288 с., ил.
6. Кісіль М. В. Формоутворення в дизайні одягу: історичний аспект / М. В. Кісіль // Вісник ХДАДМ. – №5. – Харків: 2009. – С.99-104.
7. Маркелова И. Д. Пространственно-геометрическое формообразование в костюме : автореф. дис. на соискание научной степ. канд. техн. наук: 05.19.04 «Технология швейных изделий» / И. Д. Маркелова. – М.: 2005. – 16 с.
8. Петушкова Г.И. Проектирование костюма / Г.И. Петушкова. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 416 с., ил.
9. Процик К. Л. Розробка технології проектування базових конструкцій одягу похідних покроїв на основі принципів трансформації : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. техн. наук: 05.19.04 «Технологія швейних виробів» / К. Л. Процик. – К.: 2004. – 25 с.
10. Семенова В. В. Теоретические и методологические основы дизайна кожгалантерейных изделий (модульное проектирование) : автореф. дис. на соискание научной степ. доктора техн. наук: 17.00.06 «Техническая эстетика и дизайн» / В. В. Семенова. – М.: 2009. – 48 с.
11. Семкин В. В. Морфологическая трансформация как средство решения художественно-конструкторских задач: автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. искусствоведения : 17.00.06 «Техническая эстетика и дизайн» / В. В. Семкин. – М.: 1983. – 15 с.
12. Фаршатова Т. М. Кинетическое формообразование в художественном проектировании трикотажа : автореф. дис. на соискание научной степени канд. техн. наук: 05.19.07 «Художественное оформление и моделирование текстильных и швейных изделий, одежды и обуви» / Т. М. Фаршатова. – М.: 2000. – 35 с.
13. Хан-Магомедов С.О. Пионеры советского дизайна / С.О. Хан-Магомедов. – М.: Галарт, 1995. – 423 с.
14. Чуприна Н. В. Комбінаторне формоутворення в одязі: первинні елементи та методи їх пошуку / Н. В. Чуприна // Збірник «Технології та дизайн». – №1. – К.: 2011. – С.1-7.